

STROŠKI-denarno izraženi produkcijski faktorji, potrebni za produkcijo. Vsi stroški = celotni stroški (E : dobiček = celotni izkupiček (realizacija) - celotni stroški)
Odpisni od: tehnologije, cen produkcijskih faktorjev - vsi so variabilni * **Stalni/fiksni (FC)** - obstajajo tudi če se ne producira - najemnine, plače **Spremenljivi/variabilni (VC)** - spreminjajo se v odvisnosti od količine produktov, jih ni če se ne producira - stroški plač, surovin * **Celotni (TC)** - kapital za org. produkcije $E: TC = FC + VC$ * **Povprečni ali na enoto produkcije (AC)** $E: AC = AFC + AVC$ * **Mejni (MC)** - stroški dodatne (zadnje) enote $E: MC = TC/Q$ $E: AVC = VC/Q$ $E: AFC = FC/Q$

OPT.KOMB.PROD.FAK - podjetje dosega max profit; presežek celotnih prihodkov nad celotnimi stroški je največji; Pri tem upošteva: produktivnost in cene **PROD.**

IZBIRA - omejenost vseh sredstev sili k izbiri → **Kaj** (katere dobrine in kakšne količine → odločanje - **krivulja alternativnih možnosti produkcije**, ki nam pove največje mogoče količine produkcije dveh dobrin, če popolnoma izkoristimo vse razpoložljive faktorje na najboljši možni način, če je točka pod krivuljo, potem faktorjev nismo najboljšo izkoristili. **Premiki:** a) povečanje količine p. faktorjev b) večja produktivnost - nova teh., org 1) enakomerno povečanje obeh faktorjev - njihove produktivnosti 2) povečanje produktivnosti ene dobrine 3) uničenje dela faktorjev - vojna 4) povečanje obeh, vendar ne v enaki meri **Značilnosti:** a) **padajoča** - družba je omejena z razpoložljivo kol. faktorjev - izbira; b) **konkavna** - ker se alternativni stroški za nadaljnje enote dobrine A povečuje - npr. fizična preusmeritev - delavci) in **kako** (najbolj učinkovit način) se producira. **PRODU.FUNKC** - pove nam največjo količino produktov (odvisna od: razpoložljive kol. - porabimo vse in uporabljenih produkcijskih metod - znanje) ki jo lahko dobimo ob danih produkcijskih faktorjih. Z njimi preučujemo možnosti produkcije in razvoj določenega gospodarstva. **Delitev:**

IZOKVANTA - Je krivulja ki prikazuje možnosti pri katerih je količina produkta vedno enaka, spremeni pa se razmerje uporabljenih faktorjev. Izberemo tisto, ki zagotavlja produkcijo z najnižjimi stroški. **MERILO PRODUKCIJE** - če povečujemo vlaganje vseh prod. faktorjev v enaki meri gre za večanje merila. Rezultati: **Stalni** - kol predmeta se povečuje v enakem razmerju, kot naložba pr. faktorjev. **Padajoči** - kol. produkta se poveča vendar v manjši meri kot naložba faktorjev **Rastoči** - kol. produktov se zvečuje hitreje kot naložba prod. faktorjev (večja naložba, boljši izkoristek)

Optimalna velikost produkcijske enote - najnižji stroški na enoto produkta, ki so odvisni od tehnoloških, organizacijskih, tržnih, transportnih značilnosti. **ZAKON**

PADAJOČIH DONOSOV - zakon variabilnih razmerij. Mejni donos: naraščajoč, padajoč, negativen **Vzrok za pojav:** za dod. enoto variabilnega faktorja je na voljo vedno manj fiksnega faktorja, zato so dodatne enote variabilnega faktorja učinkovite le na začetku. Za podjetnika je pomembna inf. do kolikšne mere se mu splača zaposlovati, dodajati variabilni faktor, da ima pri tem še donose. **Splača** se mu dokler bo dodatna enota variabilnega faktorja učinkovitejša od povprečja ($MP > PP$)
Veljavnost: kratkoročan, brez tehničnega napredka. **TEHNIČNI NAPREDEK** - Obseg produkcije je glede na faktorje omejen. Dolgoročno se zaradi tehničnega napredka (a) se kaže v novem teh. znanju v produkciji dol. produkta b) v uvajanju novih produktov, ki nadomeščajo prejšnje) to spremeni **Vrste:** a) nevtralni teh. nap. - mogoča je produk. Enake kol. produkta z zmanjšano porabo obeh faktorjev v enakem razmerju. B) pristrani teh. napr. - če se zmanjša poraba sredstev, ne nova teh. delovno intenzivna, ker zahteva sorazmerno več dela na enoto sredstev **Vpliv:** sredstva, namenjena za izboljšavo procesov, zmanjšanje onesnaženja, izboljšanje delovnih razmer.

PRODUKCIJSKI FAKTORJI-prvine potrebne za proizvodnjo (s svojim delovanjem pripomorejo k velikosti produkta) **Delitev: SAY: Delo**-storitev delovne sile oz. zaposlenih različnih umskih in fizičnih sposobnosti, ki s prodajo delovne sile na trgu prejemajo **mezzo Zemlja (Narava)**-faktor, ki poseduje razred zemljiških lastnikov, ki si prisvaja **rento Kapital**= producirana produkcijska sredstva, katerih lastnik je kapitalist – prisvaja si **dobiček**, je izvedeni, saj je posledica primarnih faktorjev-delovna,zemlja. **MARX: Delovna sila**-premišljena dejavnost človeka, ki je usmerjena k nekemu naprej postavljenemu cilju;ustvarja delovno orodje ki povečuje učinkovitost dela **Produkt.sredstva**- materialna sestavina v proizvodnem procesu, ki jo delimo na:*Delovna sredstva- (orodje,stroji,objektivni pogoji dela:stavbe)*Predmeti dela:snovi, na katere človek deluje z delovnimi sredstvi, da ji prilagodi svojim potrebam Delitev:dodelanost (zemlja, surovine) oz.položaj v rodukcijem prcesu (materiali in polizdelki) **NARAVA- a)zemlja**-temeljni naravni faktor,pomemben v kemtjstvu.Značilnosti:neuničljivost,omejenost **b)surovine**-materialna osnova produkcije. So porabljuje-premišljeno ravnanje. So neenakomerno porazdeljene po svetu-gospodarske,politične,socialne posledice. **c)Naravne energije**-vpliv na gospodarstvo dežele, odvisnost od obilice.Pomembno je vpr.nadomestljivosti (razpoložljiva kol. in kakovost), recikliranja **DELO**- Delovni proces mora biti čimbolj učinkovit: **E: P**(produktiv.-pove nam, koliko lahko ljudje proizvedejo ob danem času, pri dani tehnol.)=**Q** produkcija(kol/vrednost) : **D** delo (št.delvacev/ure) **Produktivnost** odvinsa: a)povprečne stopnje delvačeve spretnosti b)ravni znanosti in stopnje njene teh. uporabnosti-skrajševanje obdobja od znan. Odkritja do uporabe le tegac)družbene kombinacije prod.procesa-dr. organizacijo prod.,koordinacijo, kladnost reprod. tokov.d)obsega in učinkovitosti prod. sredstev-teh.opremljenostdela,obseg in kakovost uporabljenih del. sredstev. e)naravnih pogojev **Sestavine: a)telesna**-izraba člov. moči-sotrji:razbremenitev,bolj učinkovito/natančno/zanesljiv **b)umska**-znanje-ključni ,spretnost,iznajdljivost **c)moralna-delovna etika**:človeka vodi in podpira pri delu **KAPITAL**- Delo človeka z golimi rokami je precej neučinkovito, zato je s procesi ustvaril stroje in orodja → prinašata večjo produktivnost → producirana produkcijska sredstva.(kapital-1.denar 2. prod.sredstva) **KAPITAL**(nastaja iz prihrankov,dela dobička,poveča produktivnost-dodatni kapital, ustvarja možnosti oplajanja+CELOTNI PRIHODEK (nadomesti produkcijska sred.,surovine,polizdelke,energijo,obraba strojev-amortizacija,plače)-znesek ki ostane je DOBIČEK (za lastno potrošnjo-dividende+prihranki-večji kapital(oplajanje) → zaradi pritiska konkurence,povečanje next dobička) **Kapital**-ključni dejavnik gospodarske rasti. Del dobička privarčuje, prihranke nato akumulira in potem vlaga v modernizacijo. Akumulacija je značilna za proces gospodarjenja s kapitalom. Viri naložb:prihranki podjetij/prebivalcev/državnega sektorja,uvoz kapitala iz tujine. **Denarni kapital**(nakup) → **Proizvodni kapital** (prod.sredstva, delovna sila)...**prod. proces**... **Blagovni kapital** (proizvodi za trg) → **Denarni kapital** (prodaja proizvodov na trgu) **TEH. OPREMLJENOST DELA**-s koliko sredstvi v povprečju dela en zaposleni delavec v posamezni panogi in koliko bi morali v povprečju nameniti za vsako novo delovno mesto. **AVTOMATIZACIJA**-skupek teh. iznajdb, ki omogoča človeku, da ga samodejno delujoči stroji povsem nadomestijo. Človek pripravlja le funkc. Priprave,nadzora. Zahteva:visoko specializirane osebe,tehnično osebje,velik začetni kapital,obsežno tržišče

PODJETNIŠTVO- sposobnost, da na temelju ustvarjalne eko. Dejavnosti človeka in omejenih prod. faktorjev oblikujemo učinkovito gospodarsko dejavnost. → Joseph Schumpeter uveljavi vlogo podjetništva-naj.so inovacije, **Izum(invencija)**-novosti v produkciji in rezultat namenskih raziskovanj, s katerimi želimo odpraviti določen tehnični problem. Ko izume uporabimo v praktični produkciji gre za **inovacije** dejavnosti, ki zagotavljajo večji dobiček, širjenje in spreminjanje produkcije. (novi materiali,novi procesi..)→vse zaradi konkurence→podjetja zaposlujejo izumitelje—posnemavanje ostalih **PODJETNIK**-os. ki opravlja funkcijo organiziranja,upravljanja in prevzema tveganje za poslovanje podjetja. **PODJETJE**-institucija/org., ki kupuje ali najema proizvodne dejavnike in jih uporabi v proizvodnji, zato da proizvaja in prodaja dobrine in storitve →premagovanje relativne redkosti.Odločajo o tem kaj,kako za koga bodo poriz. in kakšna bo org. struktura(vodi posameznik ali ekipa=menedžment).Uspešno rešuje temelj. Eko vpr. ker lahko dosežejo a)nižje transakcijske stroške b)ekonomijo bsega-opravlja dejavnost v velikem obsegu-zmanjšajo se stroški na enoto produkta c) eko timsko proizvodnje-vsak član skupine se specializira **VRSTE PODJETIJ:Po vsebini** (primarna proizvodnja,sekundarna p.-predelava,terciarna) **Po kupcih** (za proizv.investicijskih dobrin, za proiz. potrošnih dobrin) **Po dejavnostih**- obrt-industrija;trgovina-malo/veleprodaja,mednarodni trg;stroitve-promet,turizem,bančništvo **Po velikosti**:glede na obseg poslovanja (letni promet) in št. zaposlenih miške<gazele<sloni<dinozavri **Po ključ.proizvodnem dejavniku**:delovno intenzivna,kapitalno intenzivna **Po lastnini**:privatna,javna, zadružna,mešana **FIRMA**-naziv gosp. enote, s katerim ta enota nastopa v poslovanju **OBRAT**.gosp. enota, v kateri izdelujejo proizvodi ali opravljajo stritve za naročnike ali kupce. **OBLIKE PODJETIJ-SP**- podejtje posamezne fizične os., ki lahko zaposluje več delavcev;storitvene dejavnosti;lastnik neomejeno odg. Za poslovanje; preprosto upravljanje-lastnik sam sprejema odločitve;je odg. Za dobiček in izgubo.Dobiček se obdavči-dohodnina **DNO**-ustanovi jo več fizičnih oseb-vse so neomejeno odg. S celotnim svojim premoženjem;zapletene menedž. Struktura; dobiček se obdavči kot del dohodka **DOO** samostojna pravna os, združuje kapital večih oseb, vsak je udeležen z določeno kapitalsko vlogo, ne z os. premoženjem. Upravljanje:skupščina družabnikov-poslovodja-nadzorni svet. **DD**-velika podjetjav lasti delničarjev, ki so odg. Le z njihovim finančnim vložkom-delnice (dajejo pravico do lastništva a)navadne b)prednostne). Odločanje:skupščina delničarjev, nadzorni svet, uprava.←dividende **ZADRUGA**- org. v lasti skupine ljudi s skupnim ciljem, kolektivno prevzemajo tveganje, si delijo dobiček.2 skupini: kooperativne za maloprodajo in proizvodne kooperativne;plačujejo davek na dobiček **CILJ ZASEBNEGA PODJETJA**:maximiranje dobička.(odvisno od ciljev lastnikov, tržnih pogojev,razmreja moči med lastniki in vodstvom) Omejuje ga:a)tržne omejitve-pogoji po katerih kupujejo inute in prodaja outpute. Pomembno pri tem je povpraševanje kupcev. b)tehnološke omejitve-izbere proizvodno metodo z najnižjimi stroški in največjim dobičkom. **USPEŠNO POSLOVANJE**:merilo:dobiček,podjetje mora ravnati racionalno=skuša doseči z razpoložljivo količino prod. faktorjev kar najboljši učinek.-mksimiranje oz. skuša predviden učinek doseči s kar najmanjšo porabo prod. faktorjev.-minimiranje Merilo uspešnosti:**1)ekonomičnost**- razmerje med vrednostjo produkcije in zanjo potrebnimi stroški, z njo ugotavljamo racionalnost.E: e (eko.)= Q (produkcija) : TC (celotni stroški) Če je e>1-poslovanje je ekonomično.**2) Rentabilnost (donos)** razmerje med čistim rezultatom produkcije in zanj potrebno naložbo produkcijskih faktorjev.Bistveno je kako produkt sprejme trg in kakšen izkupiček bo od prodaje. Odvisna od ekonomičnosti in tržne uspešnosti-cene.Izražena je s profitno mero **E**: pf= profit(prodani prozivodi x cena) : kapital (vložki)... x100=...% **3)produktivnost**